

АНУ –ЫН ТӨСӨВ ЗОХИОХ, БАТЛАХ, ХУВИАРЛАХ ҮЙЛ ЯВЦЫН ТОЙМ СУДАЛГАА*Ц. Норовдондог (Ph.D), Б. Дуламсүрэн*

Гарчиг

1. АНУ -ын Холбооны засгийн газрын төсвийг зохиох, батлах үйл явцын тойм
 - 1.1 Төсвийн харилцааны эрх зүйн орчин
 - 1.2 Төсвийг зохиох, батлах үйл явцад оролцогч талууд ба тэдгээрийн үүрэг
 - 1.3 Ерөнхийлөгчийн жилийн төсвийг өргөн барих
 - 1.4 Төсвийн тухай Конгрессийн тогтоол
 - 1.5 Төсвийг тохируулах үйл явц
 - 1.6 Төсвийн тухай хууль, тогтоомжийн төрлүүд
2. АНУ-ын Холбооны Засгийн газрын зөвшөөрөл өгөх, төсөв хуваарилах үйл явц
 - 2.1. Зөвшөөрөл - Төсөв хувиарлах үйл явц
 - 2.2. Төсөв хуваарилах тухай хуулийн төсөл
 - 2.3. Төсвийг хэрэгжүүлэх

Ашигласан материал, эх сурвалж

Хавсралт 1. АНУ -ын төсвийн үе шатны схем

Хавсралт 2. АНУ -ын Конгрессийн Төсвийг зохиох, батлах хуваарь

* * *

Аливаа улсын төсөв гэдэг нь зөвхөн тодорхой хэмжээний хөрөнгийг төрийн мэдэлд хуримтлуулж зарцуулахдаа биш, тухайн улс орны хөгжлийн цаашдын урт хугацааны хөтөлбөр, түүнийг хэрэгжүүлэх гол хэрэгсэл байх ёстой. Энэ үүднээс манай улсын хувьд төсвийг үрэлгэн зардалд биш, бэлэнчлэх сэтгэлгээний нийгэмд биш, тодорхой бүтээн байгуулалт, үйлдвэрлэлд чиглүүлж улс орныхоо хөгжлийн бодлого, тэргүүлэх чиглэлд нийцүүлэх үүднээс төсөв хэлэлцэх чадавхийг сайжруулахад анхаарч, төсвийн үйл явцад гадаад улс орнуудын “сайн” туршлагыг судлан үзэх нь чухал юм. Тус судалгаанд АНУ-ын Холбооны засгийн газрын төсвийн харилцааны эрх зүйн зохицуулалт, төсөв зохиох, хянах, судалгаа дүгнэлт гаргах, батлах процессын талаар авч үзлээ.

1. АНУ -ын Холбооны засгийн газрын төсвийг зохиох, батлах үйл явцын тойм**1.1 Төсвийн харилцааны эрх зүйн орчин**

АНУ-ын төсвийн төсөл боловсруулах үйл явцыг ил тод хэрэгжүүлэх зарчимтай бөгөөд Төсвийн төсөл боловсруулах, түүнийг батлах үйл явц нь Үндсэн хууль, Холбогдох хууль тогтоомж, Төлөөлөгчдийн танхим ба Сенатын дүрэм журам, эрх зүйн орчинд нийцсэн байна. АНУ-ын төсвийн харилцааны эрх зүйн үндсэн акт бол “Конгрессийн төсөв болон төсвийн зарцуулалтанд хяналт тавих тухай” (Congressional budget and Inpoundment Control Act.1974) хууль юм.

Одоогоос 30 гаруй жилийн өмнө энэхүү эрх зүйн актыг батлан гаргахаас өмнө төсвийн үйл

явцад Ерөнхийлөгч давуу эрхтэй байж хууль тогтоох засаглал болон гүйцэтгэх засаглалын хооронд төсвийн тэргүүлэх чиглэл, үзэл баримтлал, хэрэгжүүлэх төсөл хөтөлбөрүүдийн талаар зөрчил, үл ойлголцол гарч байсан байна. Өөрөөр хэлбэл Ерөнхийлөгчийн өргөн мэдүүлсэн төсөвт Конгресс өөрийн зүгээс өөрчлөлт оруулах, Засгийн газрын зарлагад хяналт тавих, Конгрессийн 2 танхим санал бодлоо оруулах шаардлагатай байсан.

1974 онд Конгрессийн төсөв болон төсвийн зарцуулалтанд хяналт тавих тухай хууль батлагдсанаар төсвийн харилцаатай холбоотой олон асуудлуудыг Конгресс засгийн газраасаа хараат бусаар шийдвэрлэх бололцоотой болжээ. Мөн төсөв, эдийн засгийн мэдээллийг нэгтгэн боловсруулдаг, Засгийн газраас хараат бус, төвийн сахисан, үнэн зөв, шинжлэх ухааны үндэслэл, тооцоо бүхий судалгаа, шинжилгээ хийдэг, Конгрессийн гишүүд болон Байнгын хороодод төсөвтэй холбоотой мэдээ, мэдээлэл гаргаж өгдөг хүчирхэг нэгж шаардлагатай гэж үзсэн тул Конгрессийн дэргэд төсвийн шинжилгээ, судалгаагаар мэргэшсэн аппарат хараат бус Конгрессийн ажлын албатай эн зэрэгцэх статус бүхий, дараах нэгжүүдийг ажиллуулахаар хуульчилсан байна.

1. Конгрессийн төсвийн алба
2. Конгрессийн номын сангийн Судалгааны алба
3. Конгрессийн төрийн хариуцлагын алба
4. Конгрессийн төсвийн алба (CBO – Congressional budget office)

Бүтэц:

Энэхүү холбооны агентлаг нь 1974 онд Конгрессийн төсөв болон төсвийн зарцуулалтанд хяналт тавих тухай хуулийн дагуу байгуулагдсан. 250 гаруй ажилтантай, тэдгээрийн 70 хувь нь эрдмийн зэрэг цолтой төсвийн мэргэжлийн шинжээч, эдийн засагчид болон нийгмийн бодлогын шинжээчид ажилладаг Тус алба нь дараахь хэлтэст хуваагдана:

- Төсвийн анализийн хэлтэс
- Эдийн засгийн анализийн хэлтэс
- Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын үйлчилгээний хэлтэс
- Макро эдийн засгийн хэлтэс
- Менежмент, бизнес, мэдээллийн үйлчилгээний хэлтэс
- Микро эдийн засгийн судалгааны хэлтэс
- Үндэсний аюулгүй байдлын хэлтэс
- Татварын анализийн хэлтэс

Сенатын ерөнхийлөгч болон Төлөөлөгчдийн танхимын спикер нар Конгрессийн төсвийн албаны даргыг 4 жилийн хугацаатай хамтран томилдог ба аль ч танхим түүнийг тогтоолоор өөрчилж болдог. Чиг үүрэг: Конгрессийн хоёр танхимаас нилээд хэдэн жилийн нэгдсэн төсвийг батлах бөгөөд энэ нь хууль болж ёсчлогдохгүй, зөвхөн орлого, зарлагатай холбоотой хууль батлах үйл ажиллагаанд гарын авлага болно. Үүнд Конгрессийн төсвийн алба нь Конгресс болон Сенат, Танхимын Төсвийн хороонд судалгаа, шинжилгээ хийж өгөх бөгөөд ингэхдээ улс төрийн ямар нэгэн зөвлөмжийг баримтлахгүй.

Алба нь жил бүрийн 1-р сарын сүүлээр хуульд заасны дагуу дараагийн 10 жилийн орлого, зарлагын тооцоог багтаасан төсөв, эдийн засгийн төлөв байдлыг гаргаж өгдөг. Мөн Ерөнхийлөгчийг АНУ -ын нэгдсэн төсвийг Конгресст өргөн барьснаас хойш нэг сарын хугацаанд уг төсөвт бие даасан, хараат бус шинжилгээ тооцоолол хийж төсвийн асуудал хариуцсан байнгын хороодод хүргүүлдэг. Үүний зэрэгцээ Конгрессийн санал болгосон төсвийн төсөлд ч үнэлгээ тооцоолол хийнэ. Конгрессын хэрэгжүүлэх төсөл хөтөлбөрүүдийн тооцооллыг боловсруулж, хэрэгжиж эхэлсэн хөтөлбөрүүдийн явцын

үнэлгээг эдийн засгийн нөхцөл байдалтай уялдуулан шинэчлэх зэргийг хийж сонирхогч талуудад хүргүүлдэг.

Төсвийг зохиох, батлах үйл явцад оролцогч талууд ба тэдгээрийн үүрэг:

АНУ -ын Төсөвийн зардлыг дараах байдлаар ангилдаг. Үүнд:

1. шууд гарах зардал,
2. эрх мэдлийн хүрээнд гарах зардал

Шууд гаргах зардал. Хууль тогтоомжид заагдсан уламжлалт зардлууд /тэтгэвэр тэтгэмж, халамж үйлчилгээ гэх мэт/ орно. Шууд гаргах зардал нь тухайн жилд Конгресс эсвэл Ерөнхийлөгчөөс ямар нэгэн хяналт, саналгүйгээр эрх зүйн актуудын дагуу шууд төсөвлөгддөг. Хөрөнгө нь шаардлага хангах шалгуур үзүүлэлт, төлбөрийн аргачлал дээр үндэслэгдэнэ. Хэрэв төсөвт зардалаас урьдчилан төлөвлөсөн зардал давах хандлагатай бол энэ талын тэтгэмжинд хамрагдах иргэдийн шалгуур үзүүлэлтийг нь өндөрсгөх замаар зохицуулалт хийдэг. /Сүүлийн жилүүдэд зардлын 55 орчим хувийг эзэлж байгаа/.

Эрх мэдлийн хүрээнд гаргах зардал: Төсөв хувиарлах эрх зүйн актуудад заагдсан бөгөөд тухайн жилд хөрөнгө оруулах шаардлагатай салбаруудад Конгрессийн шийдвэрийн дагуу төсөвлөх зардлууд багтдаг. Хэрэв тухайн салбар тухайн жилд төсөвлөсөн зардлаар зориулалтын дагуу үйл ажиллагаа явуулаагүй тохиолдолд зардлыг буцаан татах замаар хяналт тавина. /Сүүлийн жилүүдэд зардлын 40 орчим хувийг эзэлж байна/

Төсвийг зохиох, батлах үйл явцад оролцогч талууд:

1. Удирдлага, төсөв эрхлэх газар (УТГ) нь дараах хоёр хэсэгтэй.
 - Ерөнхийлөгчид төсөв, холбогдох бусад асуудлаар туслалцаа үзүүлэх ажлыг зохион байгуулах үүрэг бүхий алба
 - Төсвийн гүйцэтгэлийн тогтолцоог удирддаг парламентийн төсвийн газар
2. Конгрессийн төсвийн алба (КТА) нь Конгрессийг эдийн засгийн мэдээллээр хангах үүрэг хүлээнэ. 1974 оны Конгрессийн төсөв ба зарцуулалтыг хянах актын дагуу байгуулагдсан. Тус газрын гол үүрэг нь холбооны төсөвтэй холбоотой шийдвэр гаргахад шаардагдах мэдээлэл, шинжилгээ, үндсэн мэдээллээр хангах, төсвийн байнгын хороодод конгрессийн төсөв, төсөвтэй холбоотой асуудлаар туслалцаа үзүүлэх, төсвийн тухай бие даасан мэдээлэл, шинжилгээгээр хангах, хууль тогтоомжийн төслийн зардлын тооцоог гаргах явдал юм.
3. Төлөөлөгчдийн танхим, Сенатын төсвийн байнгын хороод
 - Төсвийн тухай тогтоолыг хариуцдаг
 - Төсвийн хэрэгжилтийг хариуцан хянах конгрессийн албан ёсны шинжээчид
 - Төсвийг тохируулах тухай багц хуулийн төсөл гаргах (хэрэв шаардлагатай бол)
4. Төлөөлөгчдийн танхим, Сенатын зөвшөөрөл өгөх болон хууль тогтоох байнгын хороод
 - Эрх мэдлийн хүрээнд гаргах зардалтай холбоотой хөтөлбөрүүдэд зөвшөөрөл өгөх асуудлыг хариуцдаг
 - Шууд гаргах зардлын тухай хууль тогтоомжийг хариуцдаг
5. Төлөөлөгчдийн танхим, Сенатын төсөв хуваарилах байнгын хороод

- Эрх мэдлийн хүрээнд гаргах зардлын тухай бүх хууль тогтоомжийг хариуцдаг (байнгын, нэмэлт, зарцуулж буй төсвийн хуваарилалт)
- 6. Төлөөлөгчдийн танхимын татвар, хураамж, Сенатын санхүүгийн байнгын хороод
 - Орлогын тухай хууль тогтоомжийг хариуцдаг бөгөөд татварыг нэмэх, хасах гэх мэт орлоготой холбоотой бүхий л өөрчлөлт, тогтоолуудыг хариуцан гаргана.
 - Мөн зайлшгүй гаргах зардлын тухай хууль тогтоомжийг хариуцдаг.

Ерөнхийлөгчийн жилийн төсвийг өргөн барих

Ерөнхийлөгчийн төсөв

- Холбооны засгийн газрын зарлага, орлого.
- Ерөнхийлөгчийн ирэх жилийн төсөвт оруулах саналууд
- 1 дүгээр сарын эхний даваа гаригаас 2 дугаар сарын эхний даваа гаригийн хооронд өргөн барьдаг.

АНУ -д Ерөнхийлөгчөөс Конгресст өргөн барьсан төсвийг хянах, судалгаа дүгнэлт хийх, хянах, батлах процесс нь маш нарийн процесс юм. Ерөнхийлөгчийн төсвийн удирдлагын газар нь Холбооны улсын хэмжээний нэгдсэн төсвийг боловсруулан Конгресст 2-р сарын эхний Даваа гарагт өргөн барина. Конгресст өргөн барьсан төсвийг хянах, батлах ажиллагаа нь нүсэр зохион байгуулалт, бүтэцтэй бөгөөд энэхүү үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлдэг Конгрессийн судалгааны алба, Конгрессийн төсвийн алба, Төрийн хариуцлагын алба гэсэн үндсэн 3 алба байна.

Төсвийн тухай Конгрессийн тогтоол

Конгрессийн төсөв зохиох, батлах үйл явцын гол хэсэг нь

- Төлөөлөгчдийн танхим, Сенат хэлэлцэн тохиролцох;
- Бүх төсвийн тухай хууль тогтоомжид шалгуур үзүүлэлт тогтоох; конгрессийн төсвийн тэргүүлэх чиглэлүүдийг тоймлох;
- Ерөнхийлөгч гарын үсэг зурах шаардлагагүй бөгөөд хууль тогтоомж болж гардаггүй;
- Төлөөлөгчдийн танхим, Сенатын хэлэлцэн тохиролцох хугацаа 4 дүгээр сарын 15 байдаг.

Төсвийн тухай тогтоолд зайлшгүй тусгах шаардлагатай агуулга:

- Зарлага, орлого, алдагдал/үлдэгдэл, өрийн нийт хэмжээ
- Бүх үндсэн үйл ажиллагааны төрөл зүйлийн зарлагын хэмжээ
- Байнгын хороодын зарлагын хэмжээ

Төсвийн тухай тогтоолд сонгож хэрэглэх агуулга:

- Төсвийг тохируулах тухай заавар чиглэл
- Дүрэм журмын заалтууд

Төсвийн тухай тогтоолд хуралдааны дэгээр хэрэгжүүлэх:

- Зарлагын дээд хязгаар ба орлогын доод хязгаар
- Байнгын хороодод хуваарилах хөрөнгө

* Сенат дээр эдгээр хуралдааны дэгээс татгалзах горимын саналд тавны гуравын санал шаардлагатай

1.5 Төсвийг тохируулах үйл явц

Зорилго нь төсвийн тухай тогтоолд заасан шууд гаргах зарлага, орлогын бодлогыг хэрэгжүүлэх явдал юм. Хоёр шатлалтай үйл явц:

1. Төсвийг тохируулах заавар чиглэлийг төсвийн тухай тогтоолд тусгадаг.
2. Хууль тогтоох байнгын хороод үйлчилж буй хуульд өөрчлөлт оруулахыг зөвлөдөг. Тусгай дүрэм журмын дагуу авч хэлэлцдэг

Төсвийн тухай тогтоолд заасан зарлагын хэмжээний жишээ (16) Эрх зүйн газар (750):

2009 оны төсвийн жил:

- (А) Төсвийн шинэ эрх мэдэл, \$55,783,000,000.
- (В) Зарцуулах хөрөнгө, \$49,853,000,000.

2010 оны төсвийн жил:

- (А) Төсвийн шинэ эрх мэдэл, \$53,400,000,000.
- (В) Зарцуулах хөрөнгө, \$52,043,000,000.

2011 оны төсвийн жил:

- (А) Төсвийн шинэ эрх мэдэл, \$53,892,000,000.
- (В) Зарцуулах хөрөнгө, \$55,589,000,000.

2012 оны төсвийн жил:

- (А) Төсвийн шинэ эрх мэдэл, \$53,738,000,000.
- (В) Зарцуулах хөрөнгө, \$55,468,000,000.

2013 оны төсвийн жил:

- (А) Төсвийн шинэ эрх мэдэл, \$53,569,000,000.
- (В) Зарцуулах хөрөнгө, \$54,537,000,000.

2014 оны төсвийн жил:

- (А) Төсвийн шинэ эрх мэдэл, \$54,247,000,000.
- (В) Зарцуулах хөрөнгө, \$54,058,000,000.

Төсвийн тухай тогтоолд заасан зарлагын хэмжээний жишээ:

1) ХОЛБООНЫ ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ОРЛОГО – Энэхүү тогтоолыг хэрэгжүүлэх зорилгоор:

(А) Холбооны засгийн газрын орлогын зөвлөж буй хэмжээ:

- 2009 оны төсвийн жил: \$1,532,571,000,000.
- 2010 оны төсвийн жил: \$1,653,682,000,000.
- 2011 оны төсвийн жил: \$1,929,625,000,000.
- 2012 оны төсвийн жил: \$2,129,601,000,000.
- 2013 оны төсвийн жил: \$2,291,120,000,000.
- 2014 оны төсвийн жил: \$2,495,781,000,000.

(В) Холбооны засгийн газрын орлогын нийт хэмжээ өөрчлөгдөх нөлөө үзүүлэх тоо хэмжээ:

2009 оны төсвийн жил: \$0.
 2010 оны төсвийн жил: -\$12,304,000,000.
 2011 оны төсвийн жил: -\$159,006,000,000.
 2012 оны төсвийн жил: -\$230,792,000,000.
 2013 оны төсвийн жил: -\$224,217,000,000.
 2014 оны төсвийн жил: -\$137,877,000,000.

1.6 Төсвийн тухай хууль, тогтоомжийн төрлүүд:

Холбооны засгийн газрын зарлага, орлогод үзүүлэх шууд бус нөлөө

- Төсвийн тухай Конгрессийн тогтоол
- Эрх мэдлийн хүрээнд гаргах зардалд өгөх зөвшөөрөл

Холбооны засгийн газрын зарлага, орлогод үзүүлэх шууд нөлөө

- Төслийг тохируулах тухай хууль тогтоомж
- Орлогын тухай хууль тогтоомж
- Шууд гаргах зардлын тухай хууль, тогтоомж
- Төсөв хуваарилах тухай хууль тогтоомжийн төсөл (эрх мэдлийн хүрээнд гаргах зардлын тухай хууль тогтоомж)

2. АНУ-ын Холбооны Засгийн газрын зөвшөөрөл өгөх, төсөв хуваарилах үйл явц

2.1 Зөвшөөрөл- Төсөв хувиарлах үйл явц

Зөвшөөрөл нь - Холбооны засгийн газар, үйл ажиллагаа эсвэл хөтөлбөрийг эхлүүлж эсвэл үргэлжлүүлж буй хуулийн заалт.

Төсөв хувиарлах – Хөтөлбөрт гол төлөв тодорхой хугацааны туршид хөрөнгө гаргахыг заадаг хуулийн хэллэг.

- Зөвшөөрсөн Төлөөлөгчдийн танхим, Сенатын дүрэм журам шаардлагатай
- Зөвшөөрөгдөөгүй төсвийн хувиарлалтыг хориглодог
- Төсөв хуваарилах тухай хуулийн төсөлд тусгасан хуулийн заалтуудыг хориглодог (гэхдээ хязгаарлах заалтуудыг оруулж болно)

Зөвшөөрөл өгөхөд хэрэглэх үг хэллэг

ХАА -тай холбоотой ашигтай мэдээллийг олж авах, АНУ-ын ард түмний дунд тухайн үгийн хамгийн ерөнхий, төгс төгөлдөр утгаар нь түгээх, шинэ, чухал үр, ургамлыг худалдан авах, тарьж ургуулах, ард түмэнд хуваарилах ерөнхий чиг үүрэгтэй ХАА-н яамыг ... үүгээр байгуулав. Тус байгууллага нь өөрийн сансар, онгоц зохион бүтээж турших үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхэд ашиглах боломжтой суурь ба хэрэглээний судалгаа шинжилгээ, технологийн хөгжил, шинэ загварын туршилтын чиглэлийн шинэ бүтээлийг дэмжих зорилгоор өрсөлдүүлж бэлэн мөнгөөр шагнал олгох хөтөлбөр хэрэгжүүлж болно. Тус байгууллага нь зөвхөн энэхүү заалтын дагуу шагнал олгох зорилгоор хөтөлбөр хэрэгжүүлж болно.

2011 оны төсвийн жилд эрэг орчмын харуулд шаардагдах зардалд хуваарилахыг зөвшөөрсөн хөрөнгө:

1. Эрэг орчмын харуулын үйл ажиллагаа, засвар үйлчилгээнд, \$ 24,500,000 -оос \$

6,970,681,000 -ыг 1990 оны Газрын тосны бохирдлын тухай хууль (33 U.S.C. 2712(a) (5)) -ийн 1012 дугаар зүйлийн (а) (5) -д заасан зорилгыг хангах зорилгоор Газрын тосны бохирдлыг арилгах итгэмжлэгдсэн хөрөнгийн сангаас гаргахыг зөвшөөрөв.

2. Хөлөг жолоодоход туслах эд хөрөнгө, хилийн ба хилийн чанад дахь барилга байгууламж, холбогдох тоног төхөөрөмж зэрэг усан онгоц, нисэх онгоц худалдан авах, барьж байгуулах, сэргээх, сайжруулахад \$1,640,000,000 -оос (А) \$20,000,000 -ыг 1990 оны Газрын тосны бохирдлын тухай хуулийн 1012 дугаар зүйлийн (а)(5)-д заасан зорилгыг хангах зорилгоор зарцуулж дуусах хүртэл хүрэлцээтэй байлгахын тулд Газрын тосны бохирдлыг арилгах итгэмжлэгдсэн хөрөнгийн сангаас гаргана; (В) \$1,233,502,000 -ыг Гүний усны нэгдсэн тогтолцооны хөтөлбөрт хуваарилахыг зөвшөөрөв; (С) \$100,000,000-ыг хөлөг жолоодох хилийн барилга байгууламж, туслах эд хөрөнгөд хуваарилахыг зөвшөөрөв. Энэхүү эрх зүйн актын зорилгыг хангахад шаардлагатай хөрөнгийг хуваарилахыг зөвшөөрөв.

2.2 Төсөв хуваарилах тухай хуулийн төсөл

Төсвийг хуваарилах гурван төрлийн арга хэмжээ байна. Үүнд:

- Байнгын төсвийн хуваарилалт: ирэх төсвийн жилийн хөрөнгө (жилийн төсвийг хуваарилах 12 арга хэмжээ)
- Зарцуулж буй төсвийн хуваарилалт: байнгын төсвийн хуваарилалтыг хуульчлах хүртэл хуваарилах төсвийн жилийн эхэн үеийн түр зуурын хөрөнгө
- Нэмэлт төсвийн хуваарилалт: төсвийн жилийн нэмэлт хөрөнгө; гол төлөв “онц байдал”-ын гэж тодорхойлдог.

Төсөв хувиарлах, төсөв дахин хувиарлах үйл явц зарлагын хязгаарыг бий болгодог.

- Төсөв хувиарлах байнгын хороод төсвийн тухай тогтоолоор хувиарласан хөрөнгийг хүлээн авдаг бөгөөд энэ нь эрх мэдлийн хүрээнд гаргах нийт зарлагад тавигдах хязгаар болдог.
- Түүний дараа Төсөв хувиарлах байнгын хороод энэхүү хөрөнгийг 12 дэд хороонд дахин хувиарладаг бөгөөд энэ нь төсөв хувиарлах хуулийн төсөл бүрт тавигдах хязгаар болдог
- Тухайн чуулганы явцад эдгээр дэд хорооны зарлагын хэмжээг өөрчилж болно

* /Сенат дээр эдгээр хэмжээнээс татгалзах горимын саналд тавны гурвын санал шаардлагатай/

Төсөв хувиарлах 12 дэд хороод

- ХАА, хөдөөгийн хөгжил
- Худалдаа, хууль зүй, шинжлэх ухаан
- Батлан хамгаалах
- Эрчим хүч ба усны асуудал
- Санхүүгийн үйлчилгээ, засгийн газар
- Дотоодын аюулгүй байдал
- Дотоод хэрэг, байгаль орчин
- Хөдөлмөр, эрүүл мэнд, хүн амын үйлчилгээ, боловсрол
- Хууль тогтоох засаглал
- Цэргийн барилга байгууламж, ахмад дайчдын асуудал
- Улс төр, гадаад үйл ажиллагаа
- Тээвэр, орон сууц, хот байгуулалт

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

Төсөв хувиарлах үйл явц дахь Байнгын хороодын үйл ажиллагаа:

- Төсөв хувиарлах дэд хороод Ерөнхийлөгчөөс төсвийн талаар гаргасан хүсэлтийг хэлэлцдэг.
- Төсөв хувиарлах дэд хороо бүр байнгын төсөв хувиарлах тухай хуулийн төслийг эцэслэх бөгөөд дагалдах тайлан (байнгын хорооны тайлан)-гийн төслийг боловсруулдаг.
- Төсөв хувиарлах хороо нь гол төлөв тухайн дэд хорооны боловсруулж цөөн хэдэн өөрчлөлт оруулан баталж байнгын төсвийн хуваарилалтын тухай хуулийн төсөл, дагалдах тайланг танилцуулахын өмнө эцэслэж болно.

Төсөв хуваарилах тухай хуулийн төсөл:

Төсөв хуваарилах гурван төрлийн арга хэмжээ:

- Байнгын төсвийн хуваарилалт: ирэх төсвийн жилийн хөрөнгө (жилийн төсөв хуваарилах 12 арга хэмжээ)
- Зарцуулж буй төсвийн хуваарилалт: төсвийн байнгын хуваарилалтыг хуульчлах хүртэл хувиарлах төсвийн жилийн эхэн үеийн түр зуурын хөрөнгө
- Нэмэлт төсвийн хуваарилалт: төсвийн жилийн нэмэлт хөрөнгө; гол төлөв “онц байдал”-ын гэж тодорхойлдог

Төсөв хувиарлах хуулийн төсөлд хэрэглэх үг хэллэг:**Армийн үйл ажиллагаа, засвар үйлчилгээ**

Өөрөөр заагаагүй, армийн үйл ажиллагаа, засвар үйлчилгээнд шаардлагатай, хуулийн дагуу зөвшөөрсөн зардал \$12,478,000 -оос хэтрэхгүй. Батлан хамгаалахын сайдын зөвшөөрлөөр зарцуулах хөрөнгийг онц байдал, онцгой тохиолдлын зардалд ашиглаж болох бөгөөд төлбөрийг сайд цэргийн нууц зорилгод хэрэгцээтэй болохыг баталсан тохиолдолд хийж болно, \$30,454,152,000.

Мэргэжлийн сургалтын хөтөлбөрийн газар

Холбооны засгийн газрын захиргааны зардал зэрэг 1998 оны Ажиллах хүчний хөрөнгө оруулалтын тухай I зүйлийн С -г хэрэгжүүлэх зорилгоор Ажиллах хүчний хөрөнгө оруулалтын тухай хуульд заасны дагуу зорчигч тээврийн хэрэгсэл худалдан авах, хөлслөх, барилга, бусад барилга байгууламжийг барьж байгуулах, өөрчлөх, засварлах, сургалтын төвүүдийн үл хөдлөх хөрөнгө худалдан авах; \$1,705,320,000, түүнчлэн зардлыг нөхөн төлөх:

(1) Мэргэжлийн сургалтын хөтөлбөрийн үйл ажиллагаанд \$1,576,130,000, үүнээс \$985,130,000 2010 оны 7 дугаар сарын 1 -нээс 2011 оны 6 дугаар сарын 30 -ныг хүртэл хугацаанд гүйцэтгэх ажилд, \$591,000,000 2010 оны 10 дугаар сарын 1 -нээс 2011 оны 6 дугаар сарын 30-ныг хүртэл хугацаанд гүйцэтгэх ажилд зарцуулахад бэлэн байна;

(2) \$100,000,000 2010 оны 10 дугаар сарын 1-нээс 2013 оны 6 дугаар сарын 30 -ныг хүртэл хугацаанд Мэргэжлийн сургалтын хөтөлбөрийн төвүүдийг барьж байгуулах, сэргээн засварлах, худалдан худалдан авах ажилд зарцуулахад бэлэн байна;

(3) Мэргэжлийн сургалтын хөтөлбөрийн газарт шаардлагатай зардалд зориулсан \$29,190,000 2009 оны 10 дугаар сарын 1-нээс 2010 оны 9 дүгээр сарын 30-ныг хүртэл хугацаанд гүйцэтгэх ажилд зарцуулахад бэлэн байна:

Мэргэжлийн сургалтын хөтөлбөрийн газар гүйцэтгэгч байгууллагатай байх тохиолдолд аливаа бусад хуваарилалтаас ямар ч хөрөнгийг Мэргэжлийн сургалтын хөтөлбөрийн төвүүдэд хоолны үйлчилгээ үзүүлэхэд ашиглахгүй тохиолдолд.

Төсөв хуваарилах үйл явц:

1. Байнгын хорооны тайланд конгрессийн зорилгыг илэрхийлэх илүү дэлгэрэнгүй мэдээлэл хамаардаг. Гэхдээ ийм дэлгэрэнгүй мэдээллийг хууль ёсоор заавал дагаж мөрдөхгүй.
2. Хуулийн төсөл, тайланд хэрэглэх үг хэллэгт (өөрөөр хэлбэл, тодорхой зорилго, хэрэглэгээ, эсвэл хүлээн авагчид зориулсан хөрөнгө) тусгай зориулалтын хөрөнгө хамаарч болно.

Төсөв хуваарилах тайланд хэрэглэх үг хэллэг:

Түншлэл. Тус байнгын хороо Хүн амын тооллогын хэрэг эрхлэх газраас ахмадууд, хотын хүн ам, цөөнх зэрэг хүн амыг тоолоход хамгийн их бэрхшээлтэй зайлшгүй тулгарах тул санаа зовж байна. Тиймээс тус байнгын хороо Хүн амын тооллогын хэрэг эрхлэх газраас төрөл бүрийн орон нутгийн ажил эрхлэгчдийг түр хугацаанд хөлсөлж ажиллуулахыг үүрэг болгож байна. Эдгээр орон нутгийн ажил эрхлэгч нар нь илүү олон хүмүүст хүрэх, тооллогыг илүү үнэн зөв явуулах, хэлний ур чадвар, соёлын тухай мэдлэгтэй байх болно.

Ерөнхий байцаагчийн зөвлөмж. Тус хороо Ерөнхий байцаагчийн газар [ЕБГ]-аас хаягийн жагсаалтыг үнэн зөв болгох, зардлыг бууруулах талаар 3 зөвлөмж гаргасныг тэмдэглэж байна. Тус байнгын хороо нь Хүн амын тооллогын хэрэг эрхлэх газар эдгээр зөвлөмжийг хэрэгжүүлээгүйд санаа зовж байна. Тус байнгын хороо Хүн амын тооллогын хэрэг эрхлэх газарт энэхүү эрх зүйн актыг баталснаас хойш 60 хоногийн дотор ЕБГ-ын зөвлөмжийг хэрэгжүүлэх талаар авч буй арга хэмжээний талаар танилцуулахыг үүрэг болгож байна.

Тус байнгын хороо Засгийн газраас 2010 онд болох 10 жилийн арга хэмжээнд анхаарахгүй байх, яамнаас шүүмжлэлтэй хандаж хяналт тавихгүй байх, хөрөнгө гаргуулах хүсэлтийг цаг тухайд нь гаргахгүй байх асуудал үүсч улмаар үндсэн хуулийн дагуу гүйцэтгэх эрх олгосон энэхүү ажил хийгдэхгүй болох эрсдэл нүүрлэж байгааг сэтгэл дундуур тэмдэглэж байна. Тус байнгын хороо шаардлагатай хөрөнгийг гаргах үүрэг хүлээдэг бөгөөд Засгийн газарт 10 жилийн арга хэмжээг амжилттай болгох нөхцлийг бүрдүүлэхэд зохих хяналт тавьж ажиллахыг үүрэг болгож байна.

Бага хурлын гэрээний дагуу Цөмийн зэвсгийн зөвлөлд Цөмийн төлөв байдлын үнэлгээ гарснаас хойш 60 хоногийн дотор Эрчим хүчний сайдтай хамтран Үндэсний шинжлэх ухааны академитай цөмийн аллага хядлагын эрсдэл, цэргийн аюул заналыг харгалзан үзэж үндэсний аюулгүй байдал, стратеги, тактикийн зориулалттай В61 -ийн нэмэгдүүлсэн хамгаалах хүчин чадлыг судлах судалгаа хийх гэрээ байгуулахыг үүрэг болгож байна. Бага хурлын гэрээний дагуу Цөмийн зэвсгийн зөвлөлд Цөмийн төлөв байдлын үнэлгээ гарснаас хойш 90 хоногийн дотор ... тус судалгааг хийлгүүлснээс хойш 180 -аас доошгүй хоногийн дотор Эрчим хүчний сайдтай хамтран цаашдын судалгааг хийлгүүлэхийг үүрэг болгож байна.

Конгрессийн заавар чиглэлээр гаргах зарлага “Тусгай зориулалтын хөрөнгө”

- Ерөнхий нэр томъёоны тодорхойлолт: Конгрессийн гишүүний заавар чиглэлийн дагуу тодорхой анхаарах хүмүүст хөрөнгө хуваарилах
- Төлөөлөгчдийн танхим, Сенатын тусгай зориулалтын хөрөнгийн тухай дүрэм журам нь:

- зарлага, тодорхой хязгаартай татварын орлого, эсвэл хязгаартай импорт, экспортын татварын орлого
 - хууль эсвэл тайланд хэрэглэдэг үл хэллэгтэй заалтуудад тус тус үйлчилдэг
- Байнгын хорооны тайланд хэрэглэдэг үл хэллэгээр дэлгэрэнгүй жагсаалт эсвэл тайлан гаргахыг шаарддаг.

АНУ -ын Төсвийн үе шатын схем

Эрх мэдлийн хүрээнд гаргах зарлагад үзүүлэх хуулийн хязгаар

- 10 жилийн хугацаа (2012 - 2021) -ны жил бүрийн эрх мэдлийн хүрээнд гаргах зарлагад үзүүлэх хуулийн хязгаар
 - 2012, 2013 оны төсвийн жилд аюулгүй байдал, аюулгүй байдлын бус төрөл зүйлийн хязгаар
- Тодорхой зорилгоор хязгаарыг зохицуулж болно
- Конгресс эсвэл Ерөнхийлөгч төсвийг заасан хязгаараас хэтрүүлэн хуваарилах тохиолдолд зарлагыг Конгрессийн чуулган дуусахаас өмнө шууд хасдаг.

2.3 Төсвийг хэрэгжүүлэх

Ерөнхийлөгчийн Удирдлага, төсвийн хэрэг эрхлэх газраас байгууллагуудыг жилийн эцсээс өмнө хөрөнгөгүй болохоос урьдчилан сэргийлэхийн тулд гол төлөв тухайн хөрөнгийг

Судалгааны эмхтгэл, XIV боть

улирал тутамд эсвэл төсөлд хувиарладаг.

- Хөрөнгийн хэрэглэгээний хязгаар нь дараах үндэслэлээр явагдана. Үүнд:

Өөрөөр зохицуулах: данс хооронд хөрөнгө шилжүүлэхэд ихэнхдээ зөвхөн конгрессийн мэдэгдэл шаардлагатай байдаг.

Шилжүүлэх: данс хооронд шилжүүлэх асуудлыг хуульчлах ёстой

- Хуваарилсан хөрөнгийг зарцуулахаас татгалзах

Хойшлуулах: захиргааны шалтгаанаар зардлыг хойшлуулах; гагцхүү конгрессийн мэдэгдэл шаардлагатай.

Цуцлах: зарлагыг цуцлах; хуульчлах ёстой.

* * *

Ашигласан материал, эх сурвалж

АНУ

- Senate Budget Committee. Эх сурвалж: budget.senate.gov/
- House Committee on the Budget. Эх сурвалж: budget.house.gov/
- Congressional Budget Office. Эх сурвалж: www.cbo.gov/
- УИХ -ын тамгын газар, БНОУХүрээлэнгээс хатран зохион байгуулсан
- “УИХ-ын судалгаа шинжилгээний чадавхыг дэмжих нь” сургалт семинар

* * *

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН